

I A Ca 872/21

I. WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, Wydział I Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Mazurkiewicz- Talaga /spr./

Sędziowie: Mikołaj Tomaszewski

Bogdan Wysocki

Protokolant: st. sekr. sąd. Kinga Kwiatkowska

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2023 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. K. (1), A. K. (2)**

przeciwko **(...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 11 czerwca 2021 r., sygn. akt I C 1405/20

1. zmienia zaskarżony wyrok:

a/ w pkt. 1 i 2 w ten sposób, że oddala powództwo;

b/ w pkt. 4 w ten sposób, że kosztami procesu obciąża powodów i na tej podstawie zasądza od powodów na rzecz pozwanego 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

2. zasądza od powodów na rzecz pozwanego 30.629 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Mikołaj Tomaszewski Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga Bogdan Wysocki

UZASADNIENIE

Powodowie A. K. (1) i A. K. (2) wnieśli o: ustalenie, że umowa kredytu budowlano-hipotecznego nr KH/ (...) zawarta pomiędzy nimi a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (aktualnie (...) Bank (...) S.A.) 14 maja 2008 r. jest nieważna; zasądzenie od pozwanego na ich rzecz 107.531,83 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, z uwagi na nieważność ww. umowy kredytu, z tytułu spłaty rat kapitałowo-odsetkowych od 5 października 2010 r. do 6 lipca 2020 r.; ewentualnie, w przypadku stwierdzenia braku podstaw do uwzględnienia ww. żądań, zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów 55.110 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty oraz ustalenie, że postanowienia § 2 pkt 20 i § 4 ust.

5 oraz § 9 ust. 4 regulaminu produktów kredytowych dla Klientów indywidualnych w (...) Bank (...) S.A. oraz pkt. 1 w zw. z pkt. 5.2 umowy kredytu budowlano-hipotecznego nr KH/ (...) zawartej pomiędzy powodami a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (aktualnie pozwany) 14 maja 2008 r. stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą powodów (są bezskuteczne wobec nich) od chwili zawarcia umowy; zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonym wyrokiem z 11 czerwca 2021 r. wydanym w sp. o sygn. akt I C 1405/20 Sąd Okręgowy w Poznaniu: w punkcie 1. ustalił, że umowa kredytu budowlano-hipotecznego nr KH/ (...) zawarta 15 maja 2008 r. pomiędzy (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (obecnie pozwany) a powodami jest nieważna; w punkcie 2. zasądził od pozwanego na rzecz powodów 107.531,83 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 3 listopada 2020 r. do dnia zapłaty; w punkcie 3. w pozostałej części oddalił powództwo; w punkcie 4. kosztami procesu obciążył pozwanego i na tej podstawie zasądził od pozwanego na rzecz powodów 11.817 zł, w tym 10.817 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sąd ten ustalił, że pozwany prowadzi działalność w zakresie czynności bankowych i jest następcą prawnym (...) Bank (...) spółka akcyjna z siedzibą w W..

W związku z potrzebą uzyskania środków pieniężnych na sfinansowanie zakupu działki, powodowie 25 kwietnia 2008 roku złożyli poprzednikowi prawnemu pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniosek o udzielenie kredytu budowlano-hipotecznego w kwocie 580.000 zł, w tym: 410.000 zł na zakup nieruchomości, 160.000 zł na dokończenie budowy domu jednorodzinnego oraz 10.000 zł na refinansowanie wniesionego wkładu własnego, na 30 lat. We wniosku kredytowym zaznaczono, że walutą kredytu jest CHF, wypłata kredytu nastąpi w transzach, a spłata w równych ratach kapitałowo-odsetkowych. W treści wniosku kredytowego, w końcowej części „Oświadczenia i deklaracje wnioskodawców” w pkt 8. zamieszczono zapis, zgodnie z którym wnioskujący o kredyt oświadczają, że zostali poinformowani o kosztach obsługi kredytu w przypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej oraz zadłużenia z tytułu kredytu wyrażonej w złotych polskich, a także o tym, że informacja ta została im przedstawiona w postaci symulacji wysokości rat kredytu. Wniosek kredytowy został przygotowany przez Bank i stanowił gotowy, wydrukowany wzorzec, przedłożony powodom do podpisu.

Jednocześnie ze złożeniem wniosku kredytowego powodowie podpisali również oświadczenie o zapoznaniu się z informacjami dla wnioskodawców ubiegających się o kredyt hipoteczny/budowlano-hipoteczny/kredyt gotówkowy „Dowolny cel”, poprzez złożenie podpisów pod treścią przygotowanego przez Bank wzorca. W treści tego dokumentu wskazano, że zaciąganie kredytów walutowych wiąże się dla kredytobiorcy z ponoszeniem ryzyka kursowego, co oznacza, że zarówno rata kredytu, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu – przeliczona na PLN na dany dzień – podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Wskazano, że rzeczywiste koszty obsługi kredytu mogą się okazać wyższe od wcześniej założonych. Ponadto w oświadczeniu tym zawarto zapis, zgodnie z którym Bank przed zaoferowaniem kredytu w walucie obcej przedstawił powodom ofertę kredytu w złotych polskich i po zapoznaniu się z tymi ofertami powodowie świadomie wybrali wyboru waluty kredytu. Powyższe oświadczenie zostało w całości przygotowane przez Bank i stanowiło gotowy wzorzec, przedłożony powodom do podpisu.

15 maja 2008 r. powodowie, jako kredytobiorcy, zawarli z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. umowę kredytu budowlano-hipotecznego nr KH/ (...). Umowa, na 1 stronie, została opatrzona datą sporządzenia 14 maja 2008 r.

Na jej podstawie bank udzielił powodom kredytu w kwocie 297.649,59 CHF na 360 miesięcy licząc od daty pierwszego uruchomienia kredytu (pkt. 1. i 2. umowy kredytu).

Kredytowaną nieruchomość stanowił dom jednorodzinny położony przy ul. (...) w S., numer działki gruntu 3440, dla której Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w P., VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) (pkt 3. umowy kredytu).

Kredyt przeznaczony był na: zakup działki budowlanej wraz z rozpoczętą inwestycją, dokończenie budowy domu jednorodzinnego przez kredytobiorcę, refinansowanie poniesionych kosztów na zakup nieruchomości (pkt. 4. umowy kredytu).

Zgodnie z pkt 5 pkt 1 i 2 umowy uruchomienie kredytu nastąpić miało najpóźniej 1 września 2008 r., w transzach w następujący sposób: w wysokości określonej w akcie notarialnym ostatecznej umowy sprzedaży kredytowanej nieruchomości (zawartej między zbywcą i kredytobiorcą), nie większej niż 410.000 zł, stanowiącej różnicę między ceną nabycia kredytowanej nieruchomości a wniesionym wkładem własnym, na rachunek bankowy zbywcy wskazany w tym akcie notarialnym, w wysokości określonej w dyspozycji uruchomienia kredytu, na rachunek bankowy kredytobiorcy wskazany w dyspozycji uruchomienia kredytu. Wysokość ta miała być zgodna z harmonogramem i kosztorysem prac dotyczących kredytowanej nieruchomości lub stanowić miała co najmniej 10 %, ale nie więcej niż 30 % kwoty kredytu przeznaczonej na dokończenie budowy kredytowanej nieruchomości (za wyjątkiem ostatniej transzy, która miała być transzą wyrównującą do 100 % kredytu, przeznaczoną na dokończenie budowy kredytowanej nieruchomości). Pierwsza transza kredytu z przeznaczeniem na sfinansowanie dokończenia budowy kredytowanej nieruchomości miała zostać uruchomiona zaliczkowo, w wysokości nie większej niż 10.000 zł, na rachunek kredytobiorcy wskazany w dyspozycji uruchomienia kredytu, z przeznaczeniem na zwrot poniesionych kosztów na zakup nieruchomości.

W pkt 5.3 i 5.4. umowy kredytu określono warunki uruchomienia pierwszej transzy i kolejnych transz kredytu.

Kredytobiorcy upoważnili Bank do potrącenia z kwoty kredytu składki ubezpieczeniowej z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu stanowiącej równowartość 2.857,44 CHF (pkt 5.6. umowy kredytu).

Oprocentowanie kredytu określono na równej stopie bazowej oprocentowania, którą stanowił (...) dla 6 miesięcznych depozytów w CHF powiększonej o 0,70 punktów procentowych stałej marży. Wysokość stopy oprocentowania miała być ustalana po raz pierwszy na piąty dzień miesiąca, w którym następowało uruchomienie kredytu. Stopa bazowa oprocentowania miała być aktualizowana po raz pierwszy na najbliższy piąty dzień miesiąca po uruchomieniu kredytu, z wyłączeniem sytuacji, gdy uruchomienie kredytu nastąpiło piątego dnia miesiąca. Kolejne aktualizacje miały być dokonywane co sześć miesięcy. Ustalenie i aktualizacja stopy bazowej oprocentowania następować miały z zastosowaniem stopy bazowej oprocentowania na piąty dzień miesiąca, która miała być ogłaszana dwa dni robocze wcześniej (pkt. 6.1. i 6.2. umowy kredytu).

Bank uprawniony był do następujących prowizji i opłat: prowizji z tytułu przedterminowej spłaty kredytu, wynoszącej 1,50 % kwoty udzielonego kredytu w przypadku, gdy łączna kwota nadpłat w okresie pierwszych 3 lat trwania kredytu przekroczy 15 % wartości kwoty udzielonego kredytu, opłaty za przegląd przez Bank na wniosek kredytobiorcy księgi wieczystej nieruchomości, na której miały być ustanawiane hipoteki stanowiące zabezpieczenie kredytu, wynoszącej 200 zł, opłaty za wystawienie przez Bank, na życzenie kredytobiorcy, dokumentu związanego z udzieleniem kredytu (za każdy pojedynczy dokument), wynoszącej 60 zł (pkt 7. umowy kredytu).

Kredyt miał być spłacany w ratach kapitałowych rosnących (tj. w równych ratach kapitałowo-odsetkowych). Liczba miesięcznych rosnących rat kapitałowych kredytu wynosiła 355. Bank zobowiązany był niezwłocznie po pierwszym uruchomieniu kredytu lub w momencie zmiany oprocentowania kredytu przekazać kredytobiorcy harmonogram spłaty kredytu (pkt 8.1. umowy kredytu). Raty kapitałowe i odsetkowe wymagalne były co miesiąc w piątym dniu miesiąca, a jeśli piąty dzień miesiąca nie był dniem roboczym, w najbliższym poprzedzającym go dniu roboczym.

Pierwsza spłata raty kapitałowej wymagalna była w drugim miesiącu następującym po miesiącu, w którym nastąpiło uruchomienie kredytu. W przypadku udzielenia karencji w spłacie kapitału, pierwsza spłata raty kapitałowej kredytu wymagalna była w drugim miesiącu następującym po miesiącu, w którym upłynął okres karencji (pkt. 8.2. i 8.3. umowy kredytu).

Okres karencji w spłacie rat kapitałowych kredytu wynosił 4 miesiące. Okres ten liczony był od miesiąca następującego bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiło uruchomienie kredytu. Okres od uruchomienia części kredytu do uruchomienia całości kredytu, w zakresie obowiązku spłaty kredytu traktowany był tak samo jak karencja w spłacie kredytu (pkt. 8.4. i 8.5. umowy kredytu).

Kredytobiorca mógł skorzystać z możliwości tymczasowego zawieszenia obowiązku spłaty raty kapitałowej kredytu (wakacje kredytowe) na zasadach i warunkach określonych w „Regulaminie produktów kredytowych dla Klientów Indywidualnych w (...) Bank (...) SA”. Wniosek o skorzystanie z wakacji kredytowych miał być złożony najpóźniej 10 dni przed terminem najbliższej płatności, której dotyczyć miały wakacje kredytowe (pkt 8.6. umowy kredytu).

W razie przedterminowej spłaty kredytu w części, kwota spłaty nie mogła być niższa niż jednokrotność raty kapitałowo-odsetkowej (pkt 8.7. umowy kredytu).

Spłata należności z tytułu kredytu następowała z rachunku o numerze: (...). Rachunek ten prowadzony był w CHF i zasilany był wyłącznie środkami w walucie, w której był prowadzony. Kredytobiorcy zobowiązani byli zapewnić na rachunku wystarczającą kwotę środków do pokrycia wymagalnych należności Banku z tytułu kredytu (pkt 8.8. umowy kredytu).

Zabezpieczenie kredytu stanowiły: ustanowiona na kredytowanej nieruchomości hipoteka zwykła o najwyższym pierwszeństwie w kwocie 297.649,59 CHF na zabezpieczenie wierzytelności Banku z tytułu spłaty kwoty kredytu oraz ustanowiona na kredytowanej nieruchomości hipoteka kaucyjna o najwyższym pierwszeństwie do kwoty 148.824,80 CHF na zabezpieczenie wierzytelności Banku z tytułu spłaty odsetek od kredytu i innych należności z tytułu kredytu, oraz cesja na Bank przysługującej kredytobiorcom wierzytelności z umowy ubezpieczenia kredytowanej nieruchomości od ognia i innych żywiołów (zdarzeń losowych). Suma ubezpieczenia nie mogła być mniejsza niż kwota kredytu (pkt 9.1. umowy kredytu).

Bank zastrzegł sobie możliwość zmiany waluty kredytu z waluty obcej na PLN lub wydłużenia kredytowania w przypadku gdy na skutek wzrostu ryzyka zmiany kursu walut lub ryzyka oprocentowania mogło nastąpić zagrożenie zdolności kredytowej kredytobiorców. Zmiana waluty lub wydłużenie okresu kredytowania miały mieć na celu poprawę zdolności kredytowej kredytobiorców i nie wiązały się dla nich z obowiązkiem zapłaty prowizji lub opłat (pkt 11.1. umowy kredytu).

Integralną część umowy stanowił „Regulamin (...)w (...) Bank (...) SA” (pkt 12.4. umowy kredytu), zwany dalej (...).

W § 4 ust. 5 Regulaminu postanowiono, że jeżeli zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy wypłata środków uruchomionego produktu kredytowego nastąpić miała w innej walucie niż waluta produktu kredytowego określona w umowie, to następować to miało po przewalutowaniu. Przewalutowanie następować miało po kursie obowiązującym w momencie zaksięgowania dyspozycji uruchomienia produktu kredytowego.

W § 9 ust. 4 Regulaminu przewidziano, że w przypadku nieposiadania przez kredytobiorcę na rachunku walutowym wystarczających na spłatę kwot wpływów zabezpieczających jego spłatę kwot produktu kredytowego oraz zapłaty odsetek i innych należności wynikających z umowy, bank mógł dokonać obciążenia innego prowadzonego przez siebie na rzecz kredytobiorcy rachunku. Obciążenie rachunku następowało na podstawie pełnomocnictwa udzielonego w umowie. W przypadku, gdy obciążany rachunek prowadzony był w innej walucie niż waluta produktu kredytowego, obciążenie następowało po przewalutowaniu.

Zgodnie z definicją zawartą w § 2 pkt. 20 Regulaminu, przewalutowanie oznaczało wymianę waluty dokonywaną przez Bank i za jego zgodą, po obowiązującym w Banku w dniu dokonania wymiany kursie kupna/sprzedaży walut lub w przypadku wymiany waluty obcej na inną walutę obcą, po kursie krzyżowym.

W dniu zawarcia umowy kredytu powodowie zawarli również z Bankiem umowę rachunku bankowego. Na podstawie tej umowy Bank zobowiązał się do otwarcia i prowadzenia na rzecz powodów konta osobistego typu Rachunek (...)w walucie PLN oraz rachunku walutowego w walucie CHF.

W dniu zawarcia umowy kredytu powodowie złożyli nadto Bankowi oświadczenia o poddaniu się na rzecz Banku egzekucji w trybie art. 97 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, w zakresie zobowiązań powodów wynikających z umowy kredytu. Powodowie upoważnili Bank do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego do kwoty ich zadłużenia wobec Banku w wysokości 446.474,39 CHF i wystąpienia o nadanie temu tytułowi klauzuli wykonalności do 5 maja 2041 r.

Na kilka dni po zawarciu umowy powodowie otrzymali harmonogram spłaty kredytu.

W wykonaniu umowy kredytu powodowie złożyli odpowiednie oświadczenia o ustanowieniu na stanowiącej zabezpieczenie spłaty kredytu nieruchomości hipoteki zwykłej i kaucyjnej.

W wykonaniu umowy kredytu bank pobrał 6.066,92 z tytułu składki ubezpieczeniowej oraz uruchomił środki z kredytu w następujący sposób: 21 maja 2008 r. w kwocie 410.000 zł, przelewem na rachunek bankowy B. R., 21 maja 2008 r. w kwocie 10.000 zł, przelewem na rachunek złotowy powodów, 8 lipca 2008 r. w kwocie 26.190,83 CHF, przelewem na rachunek walutowy powodów, 24 lipca 2008 r. w kwocie 26.190,83 CHF, przelewem na rachunek walutowy powodów, 25 sierpnia 2008 r. w kwocie 8.730,29 CHF, przelewem na rachunek walutowy powodów, 3 września 2008 r. w kwocie 26.190,82 CHF, przelewem na rachunek walutowy powodów.

Wywiązując się z obowiązku terminowej spłaty kredytu, powodowie dokonują regularnych spłat rat kapitałowo-odsetkowych kredytu.

Od 5 października 2010 r. do 6 lipca 2020 r. powodowie uiścili na rzecz pozwanego, w wykonaniu umowy kredytu, łącznie 107.531,83 CHF. Od 15 maja 2008 r. do 5 listopada 2020 r. powodowie uiścili na rzecz pozwanego, w wykonaniu umowy kredytu, łącznie 147.834,88 CHF.

Powód A. K. (1) ma (...)lat i z zawodu jest inżynierem mechanikiem. Powódka A. K. (2) ma (...)lata i z zawodu jest matematykiem. Oboje nie posiadają specjalistycznej wiedzy z dziedziny finansów i bankowości.

Intencją powodów było zaciągnięcie kredytu w złotychkach na sfinansowanie kosztów zakupu działki i dokończenia budowy domu, w kwocie ok. 600.000 zł. Bank poinformował jednak powodów, że nie mają zdolności kredytowej do uzyskania kredytu złotowego. Jednocześnie zaproponowano im zaciągnięcie kredytu powiązanego z walutą obcą – frankiem szwajcarskim, przedstawiając go jako rozwiązanie korzystniejsze i zapewniając o stabilności franka szwajcarskiego jako waluty.

Pracownik Banku nie udzielił powodom wyczerpujących informacji w przedmiocie zawieranej umowy. W szczególności nie przedstawił im zasad działania mechanizmu denominacji kwoty kredytu i przewalutowania rat kapitałowo-odsetkowych kredytu pobieranych z rachunku prowadzonego w walucie polskiej. Nie tłumaczył im również znaczenia pojęcia spreadu walutowego. Bank zapewniał powodów, że rata kredytu będzie stałą wartością, oscylującą pomiędzy 900 a 1.000 CHF miesięcznie. Przekazane powodom informacje ograniczały się do wskazania, że spłata rat kredytu następować będzie we frankach szwajcarskich, a także, że w celu jej dokonania powodowie winni zapewnić na rachunku bankowym prowadzonym w PLN i przeznaczonym do obsługi kredytu złotówki, by następnie korzystać z przewalutowania.

Powodowie nie mogli negocjować żadnych warunków umowy kredytu przed jej zawarciem, ani nie mieli wpływu na związane z przedmiotową umową, przygotowane przez Bank, dokumenty. Powodowie zapoznali się z treścią umowy kredytu dopiero w momencie jej zawierania, bezpośrednio przed podpisaniem umowy, podczas kilkunastominutowej nieobecności pracownika Banku. Procedura zawarcia umowy trwała krótko i ograniczała się w istocie do zebrania podpisów kredytobiorców. Pracownik Banku nie analizował z powodami poszczególnych zapisów umowy ani Regulaminu.

Zawierając umowę kredytu powodowie nie posiadali świadomości w zakresie faktycznego ryzyka wiążącego się z wahaniami kursu franka szwajcarskiego i ich wpływem na wysokość kolejnych rat kapitałowo-odsetkowych kredytu. Pracownik Banku nie tłumaczył powodom skali potencjalnego ryzyka, jak również nie przedstawił im propozycji ubezpieczenia od ryzyka walutowego.

Powodowie zwrócili się o udzielenie kredytu do poprzednika prawnego pozwanego traktując bank jako instytucję zaufania publicznego. Jednocześnie dokonali wyboru oferty kredytowej (...) Bank (...) S.A. z uwagi na najkorzystniejsze warunki w zakresie kosztów związanych z udzieleniem kredytu, a także opierając się na sugestjach niezależnego doradcy kredytowego.

Kilka lat temu A. K. (1) wystąpił do Banku z prośbą o zawarcie ugody dotyczącej umowy kredytu z 14 maja 2008 r. Kierownik Oddziału Banku poinformował jednak powoda, że Bank nie przewiduje zawarcia ugody w tym przedmiocie.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy wskazał, że powództwo w zakresie żądań głównych, tj. ustalenia nieważności umowy kredytu opatrzonej datą 14 maja 2008 r., a zawartą w 15 maja 2008 r. i żądania zapłaty z tytułu nienależnego świadczenia, zasługiwało na uwzględnienie niemal w całości. W konsekwencji brak było podstaw do rozpoznania żądania ewentualnego.

W ocenie Sądu I instancji, z uwagi na brak precyzyjnego określenia wysokości kwoty kredytu, jak i świadczeń kredytobiorcy należało stwierdzić, że umowa kredytu z 14 maja 2008 r. jest nieważna stosownie do art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 Prawa bankowego ex tunc, z uwagi na brak precyzyjnego oznaczenia kwoty udzielonego kredytu. Stanowiło to, w ocenie tego Sądu, oczywiste naruszenie art. 69 Prawa bankowego, statuującego elementy przedmiotowo istotne umowy kredytu.

Sąd I instancji dokonał badania spornej umowy, którą uznał za umowę kredytu denominowanego o CHF, także przez pryzmat istnienia w jej treści klauzul abuzywnych w rozumieniu art. 385¹ i n. k.c. podkreślając, że w niniejszej sprawie nie było sporu konsumenckiego charakteru spornej umowy i faktu, iż powodowie mieli status konsumenta. Sąd Okręgowy zaznaczył, że postanowienia spornej umowy nie były negocjowane ani indywidualnie uzgodnione. Sąd zaznaczył, że nie wykazano, aby bank spełnił przedkontraktowy obowiązek informacyjny względem kontrahenta. Sąd Okręgowy wskazał, że mechanizm waloryzacji określający główne świadczenie stron, który został oparty na tabeli kursów waluty banku, ma charakter abuzywny, ponieważ narusza w sposób rażący interesy powoda jako konsumenta oraz dobre obyczaje ze względu na nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Tym samym postanowienia umowy kredytu stron – zawarte w: § 2 pkt 20 i § 4 ust. 5 oraz § 9 ust. 4 Regulaminu oraz w pkt. 5.2 umowy kredytu – w zakresie, w jakim przewidują mechanizm denominacji kwoty kredytu i waloryzacji kwoty świadczenia kredytobiorcy są nieważne. Oceniając wpływ eliminacji klauzul niedozwolonych z treści spornej umowy Sąd uznał, że nie mogą one w dalszym ciągu istnieć w obrocie prawnym, a w konsekwencji są one nieważne ex tunc. Sąd uznał przy tym, że charakteru sanacyjnego nie miała tzw. ustawa antyspreadowa. Wskazał, że w polskim porządku prawnym brak jest instrumentów, które prowadziłyby do dalszego utrzymania umowy w mocy.

Orzeczenie o świadczeniu pieniężnym od pozwanego na rzecz powodów Sąd I instancji oparł na art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c., uznając, że skutkiem uznania czynności prawnej za nieważną jest m.in. to, że wszystko, co było na podstawie tej umowy świadczone. W konsekwencji uwzględnieniu podlegało roszczenie powodów o zasądzenie od pozwanego kwoty 107.531,83 CHF, która to kwota stanowiła nienależne świadczenie powodów (nienależnie pobrane przez pozwanego spłaty rat kapitałowo-odsetkowych kredytu) spełnione od 5 października 2010 r. do 6 lipca 2020 r.

Powodowie domagali się bowiem zwrotu nienależnego świadczenia wyłącznie za ten okres, podnosząc, że jest to suma nieprzedawnionych rat kredytu.

Zarzut przedawnienia roszczenia o zasądzenie nie zasługiwał na uwzględnienie.

Sąd I instancji o odsetkach od zasądzonego roszczenia orzekł na podstawie art. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w pkt 1. i 2. wyroku. W pkt 1. wyroku uwzględniono prawidłową datę zawarcia umowy tj. dzień 15 maja 2008 r.

W pozostałej części, tj. co do żądania zasądzenia odsetek od dnia wniesienia powództwa, tj. 23 września 2020 r., powództwo podlegało oddaleniu, o czym orzeczono w pkt 3. wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt 4. wyroku, na podstawie art. 98 § 1, 11 i 3 k.p.c.

Apelację od ww. wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w części -tj. zakresie punktu 1, 2, 4 Wyroku.

Skarżący zarzucił mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenia:

1. art. 189 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że powodowie mają interes prawny w ustaleniu nieważności ww. umowy kredytu, podczas gdy brak było ku temu uzasadnionych podstaw, albowiem ewentualne stwierdzenie nieważności umowy nie zakończy sporu między stronami, a wobec wywodzonych przez powodów twierdzeń o nieważności umowy należy stwierdzić, że dalej idącym jest powództwo o zapłatę (przy czym zarówno roszczenie o ustalenie jak i roszczenie o zapłatę jest bezzasadne - niemniej jednak stwierdzenie braku interesu prawnego po stronie powodów powinno poprzedzać merytoryczne rozważania Sądu);

2. art. 65 k.c. poprzez błędną wykładnię oświadczeń woli stron ujętych w umowie:

2.1. pkt 1 umowy przez uznanie, że w momencie jej zawarcia strony nie ustaliły konkretnej wysokości świadczeń, oraz że w umowie nie została w sposób jednoznaczny określona kwota udzielonego kredytu oraz że na podstawie umowy nie było możliwe określenie kwoty kredytu oddanego do dyspozycji, podczas gdy kwota kredytu została jasno i jednoznacznie określona w pkt 1 umowy na 297.649,59 CHF a stopień i sposób jego wykorzystania w CHF lub w PLN zależał od jednostronnej decyzji powodów;

2.2. pkt 1 umowy w zw. z § 4 ust. 5 Regulaminu i pkt 5.1., 5.2. oraz pkt 8.8. umowy poprzez uznanie, że umowa nie zobowiązywała stron do oznaczonego co do wysokości świadczenia oraz że kwota oddana do dyspozycji nie została jednoznacznie określona, podczas gdy strony określiły kwotę oddaną do dyspozycji powodów na 297.649,59 CHF, a powodowie na podstawie umowy mieli roszczenie do Banku o wypłatę ww. kwoty w całości w walucie CHF i obowiązek spłaty kredytu w całości w CHF do wysokości w jakiej kredyt wykorzystał;

2.3. § 4 ust. 5, § 9 ust. 4 i § 2 pkt 20 Regulaminu przez uznanie, że w świetle zawartej między stronami umowy rozmiar zobowiązań i świadczeń stron zależał od ustalanego jednostronnie przez Bank kursu CHF/PLN podczas gdy: wysokość zobowiązań stron z tytułu umowy jest stała i została określona w walucie obcej, a świadczenia stron ab initio zawarcia umowy mogły polegać i w części polegały na przepływach w walucie kredytu (CHF); forma świadczenia oparta o przeliczenia kursowe została ustalona indywidualnie i fakultatywnie i nie ma wpływu na wysokość zobowiązań; w przypadku wyboru przez powodów świadczenia w innej walucie niż CHF zgodnym zamiarem i celem stron umowy było stosowanie przez Bank kursów rynkowych, uzależnionych od ekonomicznej wartości waluty i takie też kursy były przez pozwanego stosowane - przy czym świadczenia w innej walucie były zaliczane na zobowiązania określone jednoznacznie (saldo, raty, transze) we frankach szwajcarskich;

3. art. 235² ust. 1 pkt 2 i 5 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. 227 k.p.c. poprzez pominięcie wniosku dowodowego pozwanego o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego i uznanie, że dowód ten jest zbędny

dla rozstrzygnięcia sprawy, podczas gdy dowód ten zmierzał do wykazania rynkowości stosowanych przez strony kursów wymiany walut i odparcia zarzutów strony powodowej, jakoby pozwany ustalał kurs wedle swego uznania, jednostronnie i z zachowaniem całkowitej swobody i jakoby mógł ustalać je w sposób dowolny;

4. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego wyprowadzenie ze zgromadzonego materiału dowodowego wniosków z nich niewynikających, a mianowicie przyjęcie, że:

4.1. wysokość kursu PLN/CHF wpływała na wysokość zobowiązań stron, podczas gdy zobowiązania te zostały określone w walucie udzielenia kredytu - tj. w CHF a kursy w razie woli powodów aby zostały zastosowane (w warunkach możliwego świadczenia przy wypłacie i spłacie także w całości bezpośrednio w CHF na rachunek walutowy powodów) mogły mieć wpływ wyłącznie na wysokość świadczenia, nie zaś na wysokość zobowiązania;

4.2. Bank miał dowolność w wyznaczaniu kursu waluty, a w konsekwencji - wysokości zobowiązań stron (tj. wysokości kwoty kredytu i obowiązku oddania kwoty kredytu do dyspozycji powodów, jak również wysokości rat kredytu i salda kredytu) - podczas gdy Bank nigdy nie ustalał kursów w sposób samodzielny i dowolny, zaś kursy wynikały z czynników obiektywnych i były rynkowe, uzależnione od ekonomicznej wartości waluty franka szwajcarskiego, co odpowiadało zgodnemu zamiarowi stron i celowi umowy;

4.3. na podstawie umowy nie była możliwa wypłata kwoty kredytu w całości w walucie kredytu (tj. w CHF) i umowa nie dawała kredytobiorcy możliwości żądania wypłaty kredytu w walucie kredytu (w (...)) - podczas gdy powodowie mogli żądać wypłaty środków pochodzących z kredytu w całości w walucie jego udzielenia składając stosowną dyspozycję (ewentualnie pominięcie tego faktu przy ocenie czy uznanie postanowień przewidujących możliwość przeliczeń za abuzywne skutkuje niewykonalnością umowy);

4.4. powodowie nie zostali należycie poinformowani o ryzyku walutowym, podczas gdy fakt poinformowania ich o ryzyku kursowym wynika wprost z umowy;

4.5. powodowie uiszcili na rzecz pozwanego od 5 października 2010 r. do 6 lipca 2020 r. łącznie 107.531,83 CHF oraz od 15 maja 2008 r. do 5 listopada 2020 r. łącznie 147.834,88 CHF - podczas gdy z zestawienia spłaty przedstawionego przez pozwanego wynika, że sumy te zostały ustalone przy założeniu obowiązywania umowy i nie stanowiły rzeczywistej wysokości świadczenia, ponieważ część świadczeń powodowie spełnili przez wnoszenie środków w PLN;

5. art. 227 k.p.c. w zw. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. przez sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, błędną ocenę zeznań powodów - A. K. (1) i A. K. (2), polegającą na przyjęciu za wiarygodne wyjaśnień powoda, w których wskazał twierdzenia dotyczące okoliczności zawarcia umowy, braku możliwości negocjacji warunków umownych i rzekomych zapewnień jakie miał w tym czasie otrzymać od pracowników pozwanego podczas gdy zeznania te są gołosłowne i nieprecyzyjne i stanowią powszechnie przyjmowaną linię procesową przez kredytobiorców kredytu we frankach szwajcarskich w warunkach obiektywnego i niezależnego od stron wzrostu wartości tej waluty w stosunku do waluty rodzimej, a nadto są sprzeczne z treścią oświadczenia wiedzy powoda dotyczącego ryzyka walutowego (zawartego we wniosku kredytowym, w umowie i w osobnym oświadczeniu na piśmie), co skutkowało błędnym ustaleniem przez Sąd stanu faktycznego dotyczącego okoliczności towarzyszących zawieraniu umowy kredytowej;

6. art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt. 2 Pr. bank. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że umowa nie określa elementów koniecznych do uznania jej za ważną czynność prawną, ponieważ: kwota kredytu w CHF nie została oddana do dyspozycji powodów - podczas gdy decyzja o sposobie i zakresie wykorzystania kwoty kredytu określonej w umowie należała wyłącznie do powodów - przy czym mogła również podlegać w całości wypłacie w CHF w wysokości 297.649,59 (...) na rachunek walutowy powodów; a nadto w związku z tym, że ewentualna rozbieżność w tym zakresie nie oznacza braku warunków koniecznych umowy o kredyt ani nieważności umowy; nie doszło do ustalenia w umowie essentialia negotii w postaci głównego świadczenia banku - oddania do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, brak jest w umowie oznaczenia kwoty udzielonego kredytu, zobowiązania i świadczenia z uwagi na treść pkt 1 i pkt 5.2.

umowy nie zostały określone jednoznacznie podczas gdy strony wyraźnie, jednoznacznie i literalnie określiły kwotę i walutę kredytu w pkt 1 umowy na sumę we frankach szwajcarskich i to ta kwota podlegała oddaniu do dyspozycji i była przedmiotem świadczenia;

7. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ § 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że umowa kredytu jest nieważna jako sprzeczna z naturą stosunku zobowiązaniowego, albowiem pozwala pozwanemu dowolnie kształtować wysokość swojego zobowiązania i wierzytelności powodów, podczas gdy umowa nie narusza natury stosunku umownego a pozwany nie miał możliwości jednostronnego kształtowania wysokości swojego zobowiązania i wysokości zobowiązań powodów, a wynikające z umowy świadczenia stron były jasno określone i nie były kształtowane wyłącznie przez stronę pozwaną;

8. art. 58 § 2 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że bez zastrzeżenia możliwości przeliczenia zobowiązań wyrażonych w CHF strony nie zawarłyby umowy, podczas gdy strony zarówno przy wypłacie jak i przy spłacie kredytu spełniały świadczenia w CHF, korzystając w tym celu z rachunku walutowego prowadzonego przez pozwanego dla powodów;

9. art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa kredytu narusza dobre obyczaje oraz w sposób rażący narusza interesy konsumentów, podczas gdy brak było ku temu uzasadnionych podstaw;

10. art. 385¹ § 2 w zw. z § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż na skutek wyeliminowania klauzul abuzywnych z umowy i Regulaminu nie jest możliwe ustalenie kwoty oddanej do dyspozycji powodowi, ani na ustalenie ich zadłużenia, a w konsekwencji należnych od nich rat spłat, a w konsekwencji zastosowanie przez Sąd sankcji nieważności umowy, podczas gdy skutkiem abuzywności postanowień umownych powinna być ich bezskuteczność, zaś Sąd w sytuacji uznania, że umowa nie może być dalej wykonywana, winien zastąpić postanowienia abuzywne innymi wynikającymi z przepisów dyspozytywnych;

11. art. 56 k.c. w zw. z art. 41 Prawa wekslowego poprzez błędne niezastosowanie tych przepisów i nieuzupełnienie luk powstałych w umowie na skutek stwierdzenia abuzywności klauzul przeliczeniowych poprzez odniesienie się w drodze analogii do dorobku prawnego stworzonego na gruncie uregulowań zawartych w art. 41 Prawa wekslowego, podczas gdy wobec stwierdzenia abuzywności klauzul przeliczeniowych, w miejsce niedozwolonych postanowień umownych możliwe było wprowadzenie kursu waluty CHF na zasadzie „ustalonego zwyczaju” z art. 56 k. c. i zastosowanie per analogiam art. 41 Prawa wekslowego [zarzut ewentualny podniesiony z ostrożności na wypadek uznania, że umowa kredytu nie może obowiązywać bez klauzul przeliczeniowych];

12. art. 1 ust. 2) w zw. z art. 3 ust 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. poprzez uznanie, że zakwestionowane przez powodów klauzule przeliczeniowe należy uznać za nieuczciwe z tej przyczyny, że żaden przepis umowy nie wskazywał zasad ustalania kursów walut, co miało dawać Bankowi całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty, podczas gdy w dacie zawarcia umowy brak było przepisu nakładającego na Banki obowiązek zamieszczania w umowach kredytu zasad odnoszących się ustalania kursów wymiany walut, a zatem łącząca strony umowa, jako odpowiadająca obowiązującym w dacie jej zawarcia przepisom ustawowym, zgodnie z art. 1 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG, nie powinna podlegać przepisom Dyrektywy;

13. art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw poprzez uznanie, że umowa jest nieważna w związku z tym, że pozwala Bankowi na jednostronne i swobodne ustalanie kursów wymiany walut, a w konsekwencji pozwala Bankowi w sposób jednostronny i swobodny kształtować wysokość zobowiązań stron objętych umową, podczas gdy: wejście w życie ustawy antyspreadowej z dniem 26 sierpnia 2011 r. potwierdziło ważność umów o kredyt we frankach szwajcarskich i zawartych w nich postanowień oraz wykonalność umów tego typu, które nie określały zasad ustalania kursu wymiany na potrzeby wykonania umowy kredytu, wejście w życie ustawy antyspreadowej z dniem 26 sierpnia 2011 r. wyeliminowało ewentualny abuzywny charakter postanowień umownych, w dacie zawarcia umowy banki nie były zobowiązane do określania w umowach zasad ustalania kursów wymiany walut;

14. art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c. przez uznanie, że kwota uiszczona przez powodów tytułem spłaty części rat kredytu w związku z zawarciem i częściowym wykonaniem umowy stanowi świadczenie nienależnie pobrane przez Bank i jako takie podlega zwrotowi na rzecz powodów, podczas gdy zawarta przez strony umowa jest ważna i wiąże strony w całości a pozwany nie jest wzbogacony kosztem powodów;

15. art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów dochodzonej przez niego kwoty, podczas gdy ich żądanie zwrotu dotychczas uiszczonych przez niego kwot na rzecz pozwanego narusza zasady współżycia społecznego, w tym zasadę sprawiedliwości społecznej i zasadę zaufania w obrocie gospodarczym;

16. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i art. 410 § 1 k.c. przez zasądzenie odsetek za opóźnienie od dnia wezwania skierowanego przez powodów do pozwanego, podczas gdy nawet z dniem doręczenia pozwu nie można wiązać początkowego terminu opóźnienia w zapłacie, ewentualne opóźnienie w zapłacie może wystąpić dopiero od trwałej bezskuteczności umowy, samo doręczenie wezwania czy pozwu nie przesądza, że umowa jest nieważna lub w inny sposób wadliwa, doręczenie pozwu nie obliguje pozwanego do zapłaty należności objętej pozwem.

Na tej podstawie skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa także w zaskarżonej części; zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem 1 instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty; zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na apelację, powodowie wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadna, aczkolwiek z innych przyczyn niż wskazane w jej treści.

Sąd Okręgowy dokonał w sprawie co do zasady prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny uznaje za własne.

Zasadniczo nie okazał się trafny zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Wykazanie, że Sąd I instancji naruszył art. 233 § 1 k.p.c., co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, nie może być ograniczone do odmiennej interpretacji dowodów zebranych w sprawie, przy jednoczesnym zaniechaniu wykazania, iż ocena przyjęta za podstawę rozstrzygnięcia przekracza granicę swobodnej oceny dowodów, którą wyznaczają czynniki logiczny i ustawowy, zasady doświadczenia życiowego, aktualny stan wiedzy, stan świadomości prawnej i dominujących poglądów na sądowe stosowanie prawa. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Skarżący zarzucając sądowi pierwszej instancji wadliwą ocenę dowodów, w istocie kwestionuje ocenę prawną ustalonego stanu faktycznego (kwestie dotyczące treści umowy stron i jej wykładni, czy wypełnienia przez bank spoczywającego na nim obowiązku informacyjnego). Prawidłowa była również ocena zeznań powodów. Sąd Okręgowy wystarczająco bowiem wyjaśnił w jakim zakresie i dlaczego dał im wiarę. Słusznie również Sąd I instancji doszedł do przekonania, że nie zachodziła potrzeba przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego sądowego. Niezależnie od przyczyn wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, dowód ten i tak nie byłby w stanie przesądzić o tym czy postanowienia kwestionowanej umowy były abuzywne.

Bezzasadny okazał się podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. poprzez uznanie braku interesu prawnego powodów w żądaniu ustalenia nieważności umowy. W tej konkretnej sprawie wyrok zasądający mógłby nie usunąć niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wyniknąć w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie zostało zakwestionowane. Dotyczy to choćby kwestii zabezpieczeń w postaci hipoteki ustanowionej na należącej do powodów nieruchomości. W tej sytuacji dopuszczalne jest zastosowanie art. 189 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 maja 2020 r., sygn. I CSK 491/19).

Sąd odwoławczy nie jest związany zarzutami zamieszczonymi w apelacji, które odnoszą się do naruszenia przepisów prawa materialnego. Tym samym może i powinien brać pod uwagę (w granicach zaskarżenia) wszelkie stwierdzone uchybienia materialnoprawne, niezależnie od tego, czy zostały podniesione w apelacji, czy też, jak to ma miejsce w analizowanej sprawie, nie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 sierpnia 2006 r., sygn. akt: IV CSK 101/06, LEX nr 195416; z 11 stycznia 2007 r., sygn. akt: II CSK 392/06, OSP z 2009r. Nr 5, poz. 55, LEX nr 276219 W konsekwencji Sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia (analogiczne stanowisko w powyższej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 22 lutego 2012 r., sygn. akt: IV CSK 290/11; LEX nr 1136006).

Konieczność zmiany zaskarżonego wyroku jest konsekwencją tego, że Sąd I instancji dokonał błędnej kwalifikacji prawnej zawartej przez strony (powodów i poprzednika prawnego pozwanego) umowy kredytu. Uznał, że jest to umowa kredytu denominowanego w CHF, podczas gdy lektura i analiza umowy prowadzi do wniosku, że powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o kredyt walutowy.

W umowie o kredyt denominowany we frankach szwajcarskich (CHF), kwota kredytu jest wyrażona we franku szwajcarskim i zostaje wypłacona w walucie krajowej, według określonego kursu kupna danej waluty. Podobnie też spłata kredytu następuje według kursu sprzedaży waluty zgodnie z obowiązującą w banku tabelą walut. W kredycie indeksowanym kwota kredytu jest podawana w walucie krajowej i w tej walucie zostaje wypłacona, ale zostaje przewalutowana na walutę obcą, po czym spłata kredytu następuje w walucie krajowej. Wprawdzie ustawodawca nie zdefiniował wprost tego rodzaju umowy, ale w powszechnej praktyce gospodarczej, doktrynie i orzecznictwo utrzymało się stanowisko, zgodnie z którym kredyt walutowy charakteryzuje się tym, że kwota kredytu jest wyrażana w walucie obcej i spłata jest dokonywana również w tej walucie, w przeciwieństwie do kredytu denominowanego, w którym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej a zostaje wypłacona w walucie krajowej, zaś spłata kredytu następuje w walucie krajowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 października 2020 r., sygn. III CSK 99/18).

O tym, że strony zawarły kredyt walutowy świadczy bezpośrednio wskazanie w umowie kwoty i waluty kredytu (frank szwajcarski) (punkt 1 umowy), oprocentowanie kredytu odpowiadające jego walucie tj. stopa (...) (punkt 6 umowy) i spłata kredytu w walucie obcej (punkt 8 ust.8 umowy). Powyższe sprawia, że przedmiotowy kredyt jest kredytem dewizowym.

Fakt, że powodom wypłacono, zgodnie z pkt 5 umowy, kwotę kredytu w transzach w zasadniczej części w złotówkach, nie zmienia charakteru kredytu. Charakteru tego nie zmienia również to, że: zgodnie z § 4 ust. 5 Regulaminu jeżeli zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy wypłata środków uruchomionego produktu kredytowego nastąpić miała w innej walucie niż waluta produktu kredytowego określona w umowie, to następować to miało po przewalutowaniu. Przewalutowanie następować miało po kursie obowiązującym w momencie zaksięgowania dyspozycji uruchomienia produktu kredytowego; w § 9 ust. 4 Regulaminu przewidziano, że w przypadku nieposiadania przez kredytobiorcę na rachunku walutowym wystarczających na spłatę kwot wpływów zabezpieczających jego spłatę kwot produktu kredytowego oraz zapłaty odsetek i innych należności wynikających z umowy, bank mógł dokonać obciążenia innego prowadzonego przez siebie na rzecz kredytobiorcy rachunku. Obciążenie rachunku następowało na podstawie pełnomocnictwa udzielonego w umowie. W przypadku, gdy obciążany rachunek prowadzony był w innej walucie niż waluta produktu kredytowego, obciążenie następowało po przewalutowaniu a zgodnie z definicją zawartą w § 2 pkt. 20 Regulaminu, przewalutowanie oznaczało wymianę waluty dokonywaną przez Bank i za jego zgodą, po obowiązującym

w Banku w dniu dokonania wymiany kursie kupna/sprzedaży walut lub w przypadku wymiany waluty obcej na inną walutę obcą, po kursie krzyżowym.

Powodowie mieli również bezpośrednią możliwość spłacania kredytu we frankach szwajcarskich (pkt 8 ust. 8 umowy) i w tej walucie kredyt spłacali.

Odnosząc się do zarzutów: naruszenia art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt. 2 Pr. bank. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że umowa nie określa elementów koniecznych do uznania jej za ważną czynność prawną oraz art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ § 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że umowa kredytu jest nieważna jako sprzeczna z naturą stosunku zobowiązaniowego, albowiem pozwala pozwanemu dowolnie kształtować wysokość swojego zobowiązania i wiarytelności powodów oraz naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa kredytu narusza dobre obyczaje oraz w sposób rażąco narusza interesy konsumentów, podobnie jak i zarzutów naruszenia: art. 1 ust. 2) w zw. z art. 3 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw wskazać trzeba, że argumentacja prawna dotycząca szerszego problemu kredytów powiązanych z kursem waluty obcej w przedmiotowej sprawie nie będzie miała zastosowania.

Nieuprawnione były tak wywody Sądu I instancji, według których o niezgodności z art. 69 Pr. bank. miały dowodzić: brak precyzyjnego określenia wysokości kwoty kredytu, jak i świadczeń kredytobiorcy, jak i lektura umowy prowadzi do wniosku, że umowa nie zawiera klauzul waloryzacyjnych, które byłyby sprzeczne z prawem lub z zasadami współżycia społecznego, co wyklucza zastosowanie art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ § 1 k.c. W szczególności charakteru takich klauzul nie mają wskazane przez Sad I instancji postanowienia § 2 pkt 20 i § 4 ust. 5 oraz § 9 ust. 4 Regulaminu oraz w pkt. 5.2 umowy kredytu.

Zgodnie z przywołanym art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe bank zobowiązywał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązywał się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Kwestionowana umowa zawiera wszystkie elementy, które decydują o jej zgodności z ustawowym wzorcem normatywnym kredytu bankowego. W szczególności określona została zarówno wysokość kwoty kredytu, jak i świadczeń kredytobiorcy. W umowie strony wprost wskazały na kwotę kredytu i walutę kredytu, którą była waluta szwajcarska, a mianowicie w pkt 1 tej umowy wyraźnie wskazano, iż kwotą kredytu jest 297.649,59 CHF (franków szwajcarskich). Ponadto, strony jednoznacznie postanowiły, iż spłata należności z tytułu kredytu następuje z rachunku o określonym w punkcie 8 ust. 8 umowy numerze prowadzonym w CHF i zasilanym wyłącznie środkami w tej walucie, w której jest prowadzony, a powodowie jako kredytobiorcy zobowiązani byli do zapewnienia na tym rachunku wystarczającej kwoty środków pieniężnych w CHF do pokrycia wymagalnych należności banku z tytułu kredytu. Dopiero, gdy powodowie jako kredytobiorcy nie wywiązywali się ze spłaty kredytu bezpośrednio w jego walucie (CHF), choć taką faktycznie możliwość posiadali od samego początku podpisania umowy, to zgodnie z § 9 pkt 4 Regulaminu produktów kredytowych dla klientów indywidualnych bank dokonywał obciążenia ich rachunku prowadzonego w innej walucie (w PLN) niż waluta produktu kredytowego (CHF) po przewalutowaniu. Nadto, powodowie w świetle umowy dysponowali faktyczną możliwością złożenia dyspozycji wypłaty uruchamianych środków kredytu w PLN. Możliwość tę jednoznacznie gwarantował pkt 5 ust. 2 umowy i przepisy Regulaminu przewidujące, iż kredytobiorca może złożyć dyspozycję wypłaty środków uruchomionego produktu kredytowego w innej walucie niż waluta produktu kredytowego określonego w umowie, a w takim przypadku wypłata taka następuje po przewalutowaniu po kursie obowiązującym w momencie księgowania dyspozycji uruchomienia produktu krajowego (§ 4 pkt 5 w zw. z § 2 pkt 20). Z regulacji tych wynika zatem, iż co do zasady udzielony w kwocie 297.649,59 CHF kredyt walutowy podlegać miał wypłacie właśnie tej walucie, a jedynie odmienna wola kredytobiorcy pozwalała na dokonanie wypłaty środków uruchamianego kredytu w innej walucie niż waluta produktu (na przykład w PLN, zamiast w CHF jako walucie kredytu). To, iż zgodnie z wolą powodów kredyt był wypłacony w PLN, bo takie rozwiązanie było dla nich udogodnieniem, nie pozbawiało umowy jej zasadniczego walutowego charakteru. Niezależnie od powyższych postanowień o nawiązaniu przez strony

umowy kredytu walutowego (w CHF) świadczą także inne jej uregulowania, a mianowicie fakt wyrażenia w tej walucie innych świadczeń, niż spłacane raty kapitałowo-odsetkowe, których zapłata obciążała powodów (pkt 5 ust. 6 – składki ubezpieczeniowe), a także fakt wyrażenia w walucie CHF ustanawianych hipotek tytułem zabezpieczenia spłaty kredytu (pkt 9 ust. 1.1 i 2). W konsekwencji, powyższe postanowienia nie są wyłączone z punktu widzenia treści przywołanych powyżej przepisów Prawa bankowego i nie sprzeciwiają się ustawowej definicji umowy kredytu. Niezależnie od powyższego, w kontekście art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, nawet gdyby założyć hipotetycznie, że zawarta przez strony umowa spełnia warunki innego typu umowy - umowy o kredyt indeksowany do waluty CHF, względnie denominowany w walucie CHF (którego jednakże stanowiska Sąd Apelacyjny nie podziela), to przyjmując należy, iż nawet w takim przypadku wykorzystanie indeksacji (denominacji) co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. W związku z powyższym Sąd Apelacyjny wobec tak jednoznacznie brzmiących przepisów umowy i stanowiącego jej integralną część Regulaminu nie podzielił stanowiska Sądu I instancji o nieważności zawartej umowy ze względu na jej sprzeczność z ustawą (naturą kredytu bankowego). W ocenie Sądu Apelacyjnego nie zachodzi również także sprzeczność postanowień kwestionowanej umowy z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), zwłaszcza w kontekście naruszenia przez pozwany bank zasad uczciwości i rzetelności w zakresie uczciwego powiadomienia powodów o charakterze przyjmowanego przez nich zobowiązania kredytowego oraz o ryzyku związanym z jego wykonywaniem, zwłaszcza ryzykiem walutowym. W realiach analizowanej sprawy nie można powiedzieć, aby którakolwiek ze stron umowy w sposób naganny wprowadziła na rynek czynniki, które spowodowałyby wzrost kursu waluty obcej (CHF) w celu osiągnięcia własnych korzyści poza mechanizmami rynku ekonomicznego. Aktualny kurs franka jest wynikiem normalnych reguł rynku ekonomicznego, na którego wysokość nie miała wpływu żadna ze stron umowy.

Pomimo że Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu I instancji, że powodowie w chwili zawierania umowy mieli status konsumenta oraz że postanowienia umowy nie były z nimi niewątpliwie indywidualnie uzgodnione, to brak jest, w ocenie Sądu Apelacyjnego, podstaw do przyjęcia za Sądem Okręgowym, że umowa stron zawiera postanowienia kształtujące prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zakwestionowane klauzule zawarte w: § 2 pkt 20 i § 4 ust. 5 oraz § 9 ust. 4 Regulaminu oraz w pkt. 1 w zw. z pkt. 5.2 umowy kredytu odnoszące się do przeliczenia zobowiązania, nie stanowiły głównego świadczenia umowy kredytu. W umowie kredytu - zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego - świadczeniem głównym banku jest udostępnienie kredytobiorcy oznaczonej kwoty pieniężnej, zaś świadczeniem głównym kredytobiorcy jest zwrot otrzymanych środków pieniężnych, uiszczenie opłat z tytułu oprocentowania i z tytułu prowizji. Sporne klauzule przeliczeniowa nie są więc postanowieniami o charakterze przedmiotowo istotnym (essentialia negotii), gdyż nie określają głównych świadczeń kredytobiorców, stwarzając jedynie możliwość modyfikacji tych świadczenia na etapie ich wypłaty. Nawet jednak gdyby przyjąć tu stanowisko przeciwne, to w ocenie Sądu Apelacyjnego, brzmienie ww. klauzul było jednoznaczne. Sąd Apelacyjny nie podzielił przy tym ustalenia Sądu I instancji o tym, że pozwany bank nie zrealizował wobec powodów obowiązków informacyjnych. W trakcie pierwszego spotkania wywołanego wizytą powodów w banku wskazywali oni, że chcą kupić nieruchomość i interesuje ich jej szybkie i korzystne sfinansowanie. Powodom przedstawiono możliwości zawarcia umowy kredytu. Powodowie 25 kwietnia 2008 r. złożyli wniosek o udzielenie kredytu budowlano-hipotecznego w kwocie 580.000 zł, w tym: 410.000 zł na zakup nieruchomości, 160.000 zł na dokończenie budowy domu jednorodzinnego oraz 10.000 zł na refinansowanie wniesionego wkładu własnego, na okres 30 lat. We wniosku kredytowym zaznaczono, że walutą kredytu jest CHF, wypłata kredytu nastąpi w transzach, a spłata w równych ratach kapitałowo-odsetkowych. W treści wniosku kredytowego, w pkt 8. zamieszczono zapis, zgodnie z którym wnioskujący o kredyt oświadczają, że zostali poinformowani o kosztach obsługi kredytu w przypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej oraz zadłużenia z tytułu kredytu wyrażonej w złotych polskich, a także o tym, że informacja ta została im przedstawiona w postaci symulacji wysokości rat kredytu. Jednocześnie ze złożeniem wniosku kredytowego powodowie podpisali również oświadczenie o zapoznaniu się z informacjami dla wnioskodawców ubiegających się o kredyt hipoteczny/budowlano-hipoteczny/kredyt gotówkowy „Dowolny cel”, poprzez złożenie podpisów pod treścią przygotowanego przez Bank wzorca. W treści tego dokumentu wskazano, iż zaciąganie kredytów walutowych wiąże się dla kredytobiorcy z ponoszeniem ryzyka kursowego, co oznacza, że zarówno rata kredytu, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu – przeliczona na PLN na dany dzień – podlega ciągłym wahaniom,

w zależności od aktualnego kursu waluty. Wskazano, że rzeczywiste koszty obsługi kredytu mogą się okazać wyższe od wcześniej założonych. Ponadto w oświadczeniu tym zawarto zapis, zgodnie z którym Bank przed zaoferowaniem kredytu w walucie obcej przedstawił powodowi ofertę kredytu w złotych polskich i po zapoznaniu się z tymi ofertami powodowie świadomie wybrali wyboru waluty kredytu. Powodowie mają wyższe wykształcenie. Nie oznacza to, że należało od nich wymagać, aby znali dokładnie zagadnienia związane z rynkiem kredytowym i rynkiem walutowym. Jednakże można było od nich oczekiwać, aby byli konsumentami świadomymi i rozważnymi.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, brak jest podstaw do uznania, że samo istnienie w umowie kredytowej klauzul przeliczeniowych kształtowało prawa i obowiązki kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszało ich interesy. Bez znaczenia są w tym kontekście okoliczności, że na skutek nadzwyczajnej zmiany stosunków na rynku walut i wzrostu kursu franka szwajcarskiego w stosunku do złotego, doszło do wzrostu zobowiązania kredytowego powodów, a tym samym do pogorszenia ich sytuacji. W przypadku dokonywania przeliczeń walutowych na podstawie powołanych wyżej postanowień umownych – przeliczenia następują po obowiązującym w Banku w dniu płatności kursie kupna lub sprzedaży dewiz dla CHF, a umowa nie określa zasad ustalania tych kursów, to jednak te przeliczenia miały miejsce wtedy tylko, gdy kredytobiorcy złożyli dyspozycję wypłaty środków w innej walucie niż waluta produktu kredytowego (§ 4 ust. 5 Regulaminu) oraz gdy nie posiadali na rachunku prowadzonym w walucie produktu kredytowego wystarczających na spłatę kwot produktu kredytowego wpływów zabezpieczających spłatę (§ 9 ust. 4 Regulaminu). Jednocześnie z treści § 4 ust. 5 Regulaminu wynika, że kredytobiorcy mają możliwość złożenia dyspozycji wypłaty środków w walucie produktu kredytowego, a w konsekwencji uniknąć potrzeby dokonywania przewalutowania. Jednocześnie postanowienia pkt 8. ust. 8 umowy kredytu i § 9 ust. 3 Regulaminu ustanawiały zasadę, że spłata rat kredytowych i innych należności wynikających z umowy następuje bezpośrednio w walucie kredytu, co również nie rodzi potrzeby przewalutowania. W sytuacji zatem, gdy to od decyzji kredytobiorcy zależy, w jakiej walucie zostanie wypłacony kredyt i w jakiej walucie odbywać będzie się jego spłata, oraz gdy kredytobiorca mógł uniknąć przewalutowania (i dodatkowych kosztów z tym związanych), które następowało tylko w ściśle określonych sytuacjach przewidzianych w umowie, nie sposób uznać, by kwestionowane przez stronę powodową postanowienia umowy były nieuczciwe – sprzeczne z dobrymi obyczajami, by rażąco naruszały interesy powodów jako konsumentów, a w konsekwencji by stanowiły niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., co z kolei miałoby uzasadniać ich eliminację z łączącego strony stosunku prawnego z łączącym się z powyższym ewentualnie skutkiem w postaci jej nieważności.

Niezależnie od tego wskazać należy, że w ocenie Sądu Apelacyjnego nawet w wypadku uznania za abuzywne postanowień umownych dotyczących przeliczania świadczeń stron umowy kredytu skutkiem powyższego byłoby ich pominięcie przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta, a nie nieważność umowy. Stwierdzenie abuzywności konkretnych postanowień umownych rodzi taki skutek, że postanowienia te nie wiążą konsumenta *ex tunc* i *ex lege*, zaś zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., strony są związane umową w pozostałym zakresie. W sytuacji zakwestionowania mechanizmu przewalutowania (przeliczania) konieczne byłoby przyjęcie, że łączący strony stosunek umowny nie przewiduje mechanizmu przeliczania świadczeń stron, stanowiąc czystą umowę kredytu walutowego, w których wysokość świadczeń stron została określona we franku szwajcarskim. Skutki uznania postanowień umowy za klauzule abuzywne różnią się od skutków nieważności niektórych postanowień umownych (części czynności prawnej). W przypadku nieważności części czynności prawnej możliwe jest zastąpienie nieważnych postanowień odpowiednimi przepisami ustawy lub uznanie za nieważną całość czynności prawnej, jeżeli z okoliczności wynika, że bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 1 i § 3 k.c.). Kodeks cywilny przyjmuje natomiast odmienne rozwiązanie w przypadku niedozwolonych postanowień umownych stanowiąc, że jeżeli postanowienie takie nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Na gruncie tego przepisu nie ma więc znaczenia, czy bez abuzywnych klauzul umowa zostałaby zawarta przez strony. Przedmiotowa umowa może obowiązywać bez mechanizmu przewalutowania, gdyż po potencjalnym wyeliminowaniu z niej abuzywnych postanowień dotyczących przewalutowania zawiera nadal wszystkie przedmiotowo istotne elementy umowy kredytu.

Zważywszy zatem, że łącząca strony umowa kredytu nie okazała się nieważna, a mogła i może być dalej wykonywana brak jest podstaw do zastosowania art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c., bowiem nie sposób przyjąć, że powodowie spełnili na rzecz pozwanego nienależne świadczenie. Powyższe czyni również niecelowym rozważania na temat daty początkowej naliczania odsetek od ww. świadczenia.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny w punkcie 1. zmienił zaskarżony wyrok: a/ w pkt. 1 i 2 w ten sposób, że oddalił powództwo jako bezzasadne. Konsekwencją powyższego była konieczność zmiany ww. orzeczenia w pkt. 4 w ten sposób, że kosztami procesu obciążono przegrywających proces w I instancji powodów i na tej podstawie, w związku z ogólną zasadą odpowiedzialnością za wynik procesu wyrażoną w art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c., zasądzone od powodów na rzecz pozwanego 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Na koszty te składały się koszty zastępstwa procesowego 10.800 zł (§ 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych) i koszt opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (17 zł)

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. obciążając tymi kosztami powodów i zasądzając od nich na rzecz pozwanego kwotę 8.100 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, których wysokość ustalono zgodnie z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych i zwrot opłaty za apelację.

Mikołaj Tomaszewski Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga Bogdan Wysocki